

Konkurrence, forbrugerforhold og regulering

Velfungerende markeder er vigtige for samfundets produktivitetsudvikling og virksomhedernes konkurrenceevne. På velfungerende markeder er der en effektiv konkurrence mellem virksomhederne, så virksomhederne effektiviserer produktionen og investerer i udvikling af nye produkter og ydelser for at tiltrække forbrugerne.

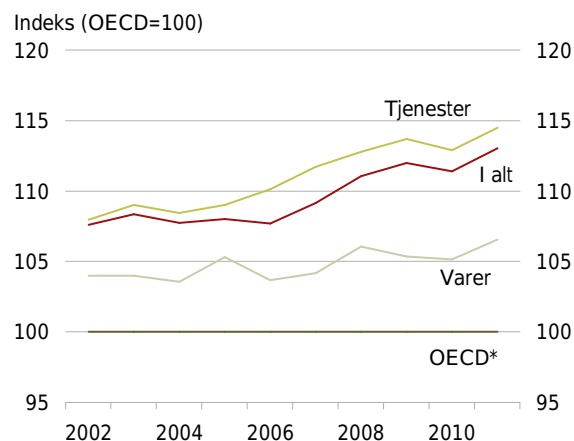
Velfungerende markeder giver også højere forbrugervelfærd, fordi forbrugere på velfungerende markeder kan få varer og tjenesteydelser i den kvalitet, pris og mængde, der opfylder deres ønsker og behov.

Prisniveau

Et højt prisniveau sammenlignet med andre lande kan være udtryk for, at konkurrencen på markedet ikke fungerer lige så effektivt, som den kunne.

De faktiske forbrugerpriser i Danmark er 27 pct. højere end gennemsnittet i sammenlignelige lande. Når der tages højde for moms og afgifter, er priserne (nettopriserne) 18 pct. højere. Når der yderligere tages højde for forskelle i landenes velstand (de velstandskorrigerede nettopriser), er priserne i Danmark 13 pct. højere end gennemsnittet i sammenlignelige lande, se figur 12.1.

Figur 12.1 Velstandskorrigerede nettopriser i Danmark, 2002-2011

Anm.: Forbrugerpriserne fra Eurostat korrigeret for moms, afgifter og velstandsforskelle. For varer og tjenester er korrektionen for velstandsforskelle beregnet særskilt. OECD* angiver gennemsnittet for syv lande: BEL, DEU, DNK, FIN, FRA, ITA, NLD.

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Eurostat og OECD.

De danske velstandskorrigerede nettopriser har i hele perioden været højere end gennemsnittet af OECD-landene, og forskellen er øget siden 2006.

Det er særligt priserne på tjenesteydelser, der er højere i Danmark end i de øvrige lande. Det kan skyldes, at leverandører af tjenesteydelser er udsat for mindre konkurrencepres fra udlandet, og at det er vanskeligere for forbrugere at sammenligne tjenesteydelser på tværs af leverandører.

Forbrugere

På velfungerende markeder kan forbrugerne handle nemt og trygt.

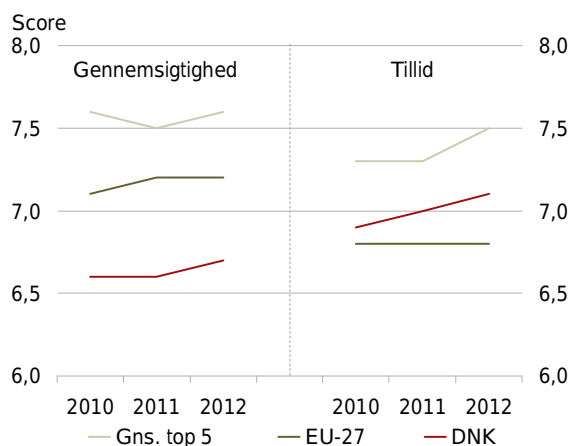
Gennemsigtighed på markedet er væsentligt for, at forbrugere kan indhente og sammenligne informationer om priser og kvalitet på produkter og tjenesteydelser. Hvis forbrugerne skifter udbyder eller leverandør, når det kan betale sig, er det med til at fremme en effektiv konkurrence, fordi det tvinger virksomhederne til hele tiden at gøre det bedre.

Det er også vigtigt, at forbrugere kan få de nødvendige informationer, og at forbrugerne har tillid til, at virksomhederne overholder de regler, der skal beskytte dem som forbrugere.

De danske forbrugeres vurdering af gennemsigtigheden på markedet er den næstlaveste af de undersøgte OECD-lande. Lav gennemsigtighed indebærer, at forbrugerne har vanskeligere ved at vælge de produkter, der bedst lever op til deres behov. Samtidig mindskes tilskyndelsen til, at virksomhederne tilbyder nye og bedre løsninger til forbrugerne.

Det er især inden for markederne for investeringsprodukter, pensioner og mobiltelefoni, at forbrugerne vurderer, at der er en lav gennemsigtighed.

De danske forbrugere har en lidt større tillid til, at virksomhederne overholder forbrugerlovgivningen end gennemsnittet af forbrugere i OECD-landene. I 2012 er Danmark kommet med i top 5. Det er især inden for områderne læsestof (bøger, aviser, magasiner), kultur, underholdning, briller og kontaktlinser, vandforsyning samt mælkeprodukter, at forbrugerne har stor tillid, se figur 12.2.

Figur 12.2 Gennemsigtighed og tillid, 2010-2012

Anm.: Tallene er forbundet med usikkerhed, da undersøgelsen er baseret på en stikprøve fra ca. 500 forbrugere på 51 markeder i 27 EU-lande. Der er visse usikkerheder forbundet med at sammenligne forbrugernes vurderinger på tværs af lande, se Factbook. Kategorien "Gns. top 5" udgøres i 2012 af Estland, Litauen, Tyskland, Letland og Rumænien/Portugal/Polen/Grækenland for gennemsigtighed, og af Malta, Tyskland, Finland, Estland og England/Danmark for tillid.
Kilde: EU-Kommissionen og egne beregninger.

Regulering

En forudsætning for velfungerende markeder og en effektiv konkurrence er, at virksomhederne har gode rammebetingelser, og at forbrugerne trygt kan handle på markederne. Det er derfor afgørende, at der er en effektiv konkurrence- og forbrugerlovgivning, som efterleves og håndhæves.

Også en række andre reguleringer påvirker – direkte eller indirekte – virksomhederne. Det kan være branchespecifik regulering, der skal sikre overordnede samfundsmæssige hensyn som eksempelvis miljø, sikkerhed eller sundhed. Sådant regulering kan være god og nødvendig på visse markeder.

I nogle tilfælde begrænser reguleringen dog konkurrencen unødigt, og reguleringen kan med fordel laves smartere. Det er særligt, hvis reguleringen gør det vanskeligere for nye virksomheder at komme ind på markedet, eller hvis reguleringen mindsker de eksisterende virksomheders incitament til at konkurrere med hinanden. Ofte kan smartere regulering både øge konkurrencen på markedet og fortsat sikre de bredere samfundsmæssige hensyn.

Kvaliteten af erhvervsreguleringen har betydning for, om virksomhedernes ressourcer bliver brugt hensigtsmæssigt. For væksten er det vigtigt, at virksomheder bruger deres ressourcer på at drive virksomhed og ikke på at efterleve krav i regler, der er unødvendige eller forældede. Danmark ligger blandt de OECD-lande, der af landets virksomheder, borgere og i ekspertundersøgelser vurderes at have den bed-

ste kvalitet af regulering i forhold til regeringers evne til at formulere og implementere fornuftig politik og regler, der skaber rammer for vækst i erhvervslivet, se tabel 12.1.

Tabel 12.1 Erhvervsregulering, 2011

Placering	Land
1	DNK (1)
2	NZL
3	NLD
4	SWE
5	AUS
6	FIN
7	CAN
8	IRL
9	CHE
10	GBR

Anm.: Fra indikatorsystemet Good Governance etableret af Verdensbanken. Reguleringsindekset vurderer virkningen af erhvervsregulering på økonomien og måler bl.a. konkurrencebegrænsning, udenlandske virksomheders adgang, import- og eksportrestriktioner mv.
Kilde: Verdensbanken.

Reguleringen af det danske produktmarked er tidligere vurderet til at være blandt de mindst konkurrencebegrænsende i OECD (nr. 6 i 2003 og 8 i 2008).¹⁴ Der er dog en række sektorer, hvor regulering fortsat begrænser konkurrencen, fx inden for byggeri, detailhandel, sundhedstjenester og andre erhverv, der i høj grad er afskærmet fra udenlandsk konkurrence.

I 2012 er de administrative byrder, som virksomhederne afholder for at efterleve reguleringen, faldet med 370 mio. kr., se Factbook.

Danmark er det højst placerede land blandt EU-medlemslandene og nr. tre blandt de OECD-lande, der indgår i Verdensbankens virksomhedsindeks Doing Business, se tabel 12.2.

¹⁴ Kilde: OECD, Product Market Regulation database. Nye tal forventes offentliggjort i løbet af 2013.

Tabel 12.2 Ease of doing business, 2013

Placering	Land
1	NZL
2	USA
3	DNK (3)
4	NOR
5	GBR
6	KOR
7	AUS
8	FIN
9	SWE
10	ICE

Anm.: Verdensbanken har undersøgt erhvervsreguleringen i 185 lande. Her måles og sammenlignes "the ease of doing business". Undersøgelsen indeholder vurdering af 10 væsentlige virksomhedsaktiviteter, herunder opstart, betaling af skat, opnåelse af kredit, procedurer ved handel osv. Oversigten viser de 10 højest placerede OECD-lande.
Kilde: Verdensbanken.

Konkurrence om offentlige opgaver

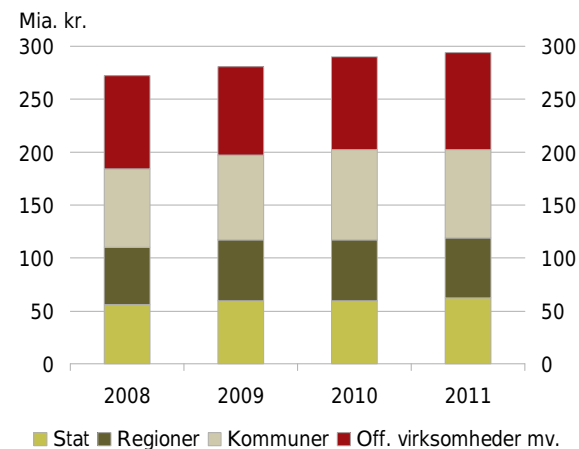
Den offentlige sektor skal forvalte skatteborgernes penge effektivt og sikre, at opgaverne løses bedst til prisen. Erfaringer viser, at der er et betydeligt potentiale for at opnå økonomiske og kvalitetsmæssige fordele, når offentlige myndigheder skaber konkurrence om opgaveløsningen.

I 2011 købte det offentlige ind for knap 300 mia. kr. Det svarer til ca. en sjettedel af BNP. Beløbet omfatter alle offentlige myndigheders, institutioners og virksomheders samlede indkøb af varer, tjenesteydelser samt bygge- og anlægsopgaver, se figur 12.3.

Af de samlede offentlige indkøb står staten, regionerne og kommunerne for indkøb til en værdi af ca. 200 mia. kr. Lidt over halvdelen af disse er indkøb til brug for myndighedsopgaver, det offentliges egen produktion af serviceydelser og tilskud til borgernes anvendelse af sundhedsydelser mv.

Den resterende del, som udgjorde ca. 93 mia. kr. i 2011, er indkøb af serviceydelser. Det omfatter levering af offentlige serviceydelser som fx transportopgaver, drift af plejecentre, rengøring på skoler, vedligeholdelse af veje osv., som har været sendt i udbud og udføres for det offentlige af private virksomheder.

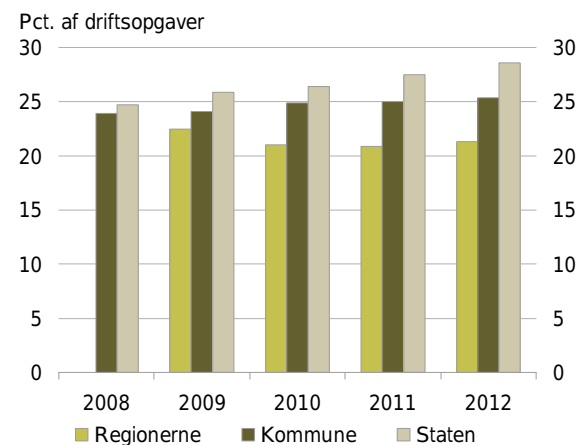
Figur 12.3 Udviklingen i offentlige indkøb, 2008-2011

Anm.: Off. virksomheder mv. omfatter (1) offentlige selskabslignende virksomheder (bl.a. BaneDanmark og Seruminstitutet samt kommunale forsynings- og transportselskaber), (2) offentlige selskaber (bl.a. selskaber indenfor energi-, affalds- og transportsektoren, Danske Spil, Nationalbanken, Post DK, TV2 og AMGROS) samt (3) sociale kasser og fonde.
Kilde: Danmarks Statistik.

Indkøbene af serviceydelser omhandler samlet set ca. en fjerdedel af de serviceydelser til borgerne, som der kan skabes konkurrence om. I 2012 sendte kommunerne 25 pct. og staten 29 pct. af opgaverne i udbud. Størsteparten af regionernes opgaver vedrører drift af hospitaler mv., hvor der i 2012 blev skabt konkurrence om 21 pct. af opgaverne, se figur 12.4.

Figur 12.4 Udbud af serviceydelser i kommuner, regioner og staten, 2008-2012

Anm.: Figuren viser konkurrenceudsættelse i pct. af de opgaver, der kan konkurrenceudsættes. Der foreligger ikke opgørelse for regionerne for 2008.
Kilde: www.noegletal.dk, Danske Regioner og Finansministeriet.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Konkurrencepolitisk udspil.** Regeringen fremlagde i 2012 et konkurrencepolitisk udspil Styrket konkurrence til gavn for Danmark med 25 initiativer, som skal styrke konkurrencelovgivningen samt øge konkurrencen i både hjemmemarkedsorienterede erhverv og i de offentlige opgaver. Som følge heraf er blandt andet konkurrenceloven blevet moderniseret med højere bøder for overtrædelser af loven, fængselstraf i kartelsager samt en forstærket forebyggelsesindsats.
- **Forbrugerpolitisk eftersyn.** Regeringen fremlagde i 2012 et forbrugerpolitisk udspil Trykke forbrugere, aktive valg med 23 initiativer, der skal gøre det nemmere for forbrugerne at være aktive og træffe oplyste valg. Blandt andet er der indført risikomærkning af boliglån, klarere markedsføring af bredbåndshastigheder samt en ændring af markedsføringsloven, som har styrket Forbrugerombudsmandens håndhævelse.
- **Enklere regler.** Regeringen lancerede en handlingsplan for enklere regler i marts 2012. Målet er, at erhvervslivets administrative byrder skal lattes væsentligt på områder, hvor virksomhederne oplever de største udfordringer. Regeringen har blandt andet nedsat Virksomhedsforum for enklere regler, der har til opgave at sende forslag til regelforenklning til regeringen. Foreløbigt har virksomhedsforum indsendt 204 forslag til regeringen, hvoraf 57 gennemføres, 54 gennemføres delvist, 29 er afvist, og 64 er under behandling. Det er regeringens målsætning, at de administrative byrder samlet skal være lavere i 2015 end ved regeringens tiltræden i 2011.
- **Offentlig konkurrence.** Regeringen har nedsat Rådet for Offentlig Privat Samarbejde, gennemført et mere effektivt klagesystem for udbud samt forpligtet statslige samt kommunale og regionale ordregivere til i relevante udbud at overveje brug af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler.

Større planlagte initiativer:

- **Konkurrence.** Regeringen vil i folketingssamlingen 2013/14 fremsætte flere konkurrencefremmende lovforslag, blandt andet forslag om ændring af lov om autorisation på el-, vvs- og kloakinstallationsområderne, ligesom regeringen vil følge op på taskforcen om lovregulerede erhverv og udarbejde analyser af blandt andet fremtidens detailhandel. Derudover er Produktivitetskommissionen kommet med en række anbefalinger, som regeringen er i gang med at se nærmere på.
 - **Forbruger.** Regeringen har nedsat et ekspertudvalg om børn, unge og markedsføring, som vil afrapportere medio 2014, og der er vedtaget nye EU-regler om klageadgang, som skal implementeres i Danmark. Endeligt vil der blive fulgt op på arbejdsgruppen, der ser på forbrugernes adgang til de services, som knytter sig til en basal betalingskonto.
 - **Enklere regler.** Handlingsplanen for enklere regler og herunder Virksomhedsforum løber frem til 2015. Virksomhedsforum mødes tre gange årligt og vil behandle nye forenklingstemaer i perioden samt sende nye forslag til regeringen. Endvidere arbejdes der for forenkling af regulering fra EU, herunder en forenkling af 15-20 EU-retsakter.
 - **Offentlig konkurrence.** Regeringen har nedsat et udvalg om dansk udbudslovgivning, som vil afrapportere medio 2014. Regeringen vil desuden lancere en strategi for intelligent offentligt indkøb, som skal bidrage til bedre og mere effektive indkøb, og til at samarbejdet med det private i højere grad anvendes til at fremme innovation og understøtte udvikling af fx ny velfærdsteknologi og grøn omstilling.
-